

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in opravišstvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

Orgle pri slovesni sv. maši.

V sestavku „Cecil. ideal“ je bilo čitati o slavni nalogi, ki jo ima izvrševati pevski zbor pri slovesni sv. maši. Večkrat so bile omenjene tudi orgle. Potreba se mi zdi, da o njih posebej govorim,

Med vsemi inštrumenti so edine orgle oficijelno priznani glasbeni stroj v cerkvi. One se ne terpe samo iz milosti, kakor nekatera godala, marveč orgle so si priborile v cerkvi neko domovinsko pravico. Rimski papeži, Caeremoniale Episcoporum in cerkveni zbori omenjajo orgel in skušajo z modrimi določili vrediti njih rabo. Kako, da so si orgle priborile tako veljavo? —

Orgle imajo med vsemi glasbenimi stroji najveličastniši in najizdatniši glas; imajo na razpolago raznovrstne glasove: nežne in prijetne, a tudi močne in ostre, jasne in prijazne, pa tudi votle in temne. V cerkvi bolje služijo male orgle, nego velik harmonij. Glas harmonija v cerkvi malo izdà, je tenek in reven, zadostuje k večjemu v malih kapelah in oratorijih. Res, da drugi glasbeni stroji pripusté crescendo in decrescendo, vsak ton se zamore glasiti forte ali piano, mehko ali terdo. V orglah pa si ostanejo posamezni toni spremenov vedno enaki. Ali ravno ta lastnina daje orglam tisti mir, tisto vsake strasti prosto objektivnost, ki se v cerkvi spodobi. Orgle imajo toraj po vsi pravici kraljevo prednost med vsemi inštrumenti.

Ne morem tukaj govoriti o notranji upravi orgel. Samo željo izrečem, naj bi vsako cerkveno predstojništvo delo novih orgel izročilo zanesljivemu mojstru. Bolje nekaj več darovati, kakor pa zavoljo malega dobička izročiti se nemilosti kakega samouka. Saj pri cerkvenih delih ni dobička, če so prav po ceni. Slišal sem nekđaj Kočevarico, ki je pred prodajalnico izrekla tale izvrsten princip: „Wann ist billig, ist aber für nix.“ Kar se pri cerkvi dela, dela se za zmirom, toraj je gledati na solidnost dela.

Kaj nam pa pomagajo same orgle? Imeti moramo tudi veččega orglavca. Orglavec mora biti popolnoma izobrazen v harmoniji, pa tehlike

nikakor ne more pogrešati. Vendar to še ni zadosti. Organist mora biti v osebi skladatelj in izvrševalec, pravi improvizator, on mora znati preludirati. Orglam je pri cerkvenih slovesnostih določen časten prostor. Vendar igra ni popolnem prepuščena samovoljnosti orglavčevi, marveč od njega se zahteva, da igro vravna po pomenu liturgičnega djanja. On mora z igranjem vzbujati razna čutila: žalosti, resnobe, čiščenja, pa tudi veselja in navdušenosti. Pri vsem tem pa se mora ogibati posvetnega bleska, otročje igre, prevzetne bravure. On mora biti tolikanj izobražen, da zamore končani preludij, če je treba, še dalje razpletati, ali preludij pred koncem primerno končati. Od orglavca se torej mnogo zahteva, on potrebuje temeljite izobrazbenosti. Kar se človek v pripravnici nauči ali v orglarski šoli, to je le podlaga, na kateri je treba dalje delati. Pravi orglavec vsaki dan igra, zlasti ima skerb, da si privuči kratkih, a iglednih stavkov na pamet. Ti mu pridejo vedno prav. Če je pa le mogoče, on vselej vzame knjigo preludij saboj na kor in igra iz nje. Orglavec, ki knjige zamuja, postane kmalu dolgočasen, nedosleden v igranju (Nemec bi rekel „fad“). Ni lahko dobro pridigovati, če se pridigar ne pripravi. Le najboljši in skušeni pridigar sme si kaj tacega upati. Ravno tako je pri orglah.

Pravi orglavec toraj, kakor za petje, tako tudi za orgljanje naredi program. Dobro preudari, kateri preludij bo primeren prazniku, kako naj bo dolg, v katerem tonovem načinu. Najbolje da v tistem, v katerem se prične naslednji sprev, ali v sorodnem dur ali mol, ker potem pevci lahko intonirajo. Če se petje z orglami spremlja, tedaj mora orglavec biti kaj pazen in točen. Ozir mora jemati na število in kakovost pevcev, kajti nikdar ne smejo orgle petja zakriti ali zadušiti. Orgle naj se glasé pri spremljevanji v tako zmernih glasih, da je pevcem mogoče p, f, cresc. in decresc. peti. Prva dolžnost orglavca, ki pride k novim orglam, je toraj, da se popolnoma seznani s posameznimi spremeni in se pouči o njih značaji. Zlasti koral naj se spremlja prav tiho, sicer je vsa lepota zadušena in pevci so preveč omejeni.

Z ozirom na slovesno sv. mašo še par stavkov. Ko se dá znamenje za pričetek službe božje, oglasé naj se orgle prav slovesno. Za to priliko naj se izbere pripraven preludij. Kakor hitro je čas za introit, mora se s preludijem končati, da se sveto opravilo ne zadržuje brez potrebe. Potem pa do sklepa nikdar več pleno igrati. Izobraženemu človeku je kaj nadležno, če s kora celo mašo buči, da so vsi živci omamljeni. Ne, ne, to ni vkusno. Koncem maše je pleno zopet na pravem mestu. Pa tudi ni treba vsako nedeljo prav vseh spremenov uporabljati. Kjer so velike orgle na razpolago, lahko se razredi manjših in večih praznikov spoznajo tudi po orglah.

Pred Gloria, Credo, Sanctus in Agnus nikar preludirati; marveč en, dva akorda, ki se končata v tisti legi, v kateri se prične sprev. N. pr. „Castimo Te“ se prične v kvintni legi, toraj Cecilija tudi podaja konec preludija v kvintni legi! — Po spevu takoj tiho. Recimo, da ima Gloria prav lep sklep, ali bi ne bilo nespametno, vtis tega sklepa zbrisati z neumetnim preludijem? V resnici, estetika uči vse kaj drugega. Nekateri orglavci imajo

tudi razvado, da konec Glorije ali Credo potegnejo pleno. To je celó ne-spametno in mora udušiti petje. Potegne naj krepke 8' in 4', drugo naj prepusti pevcem. Tudi je napačno, da se respondira pleno. Responzoriji so pevska zadeva, orgle samo podpirajo pevce. Kjer se pleno odgovarja, tam bodo pevci kmalu popustili responzorije in bomo tam, kjer smo bili, namreč odgovarjale bodo same orgle.

Ušesom kaj dobro dé, če orgle tú pa tam prenehajo in se splošni tihoti umaknejo. Vzemimo, da je kor z ofertorijem pri kraji, celebrant pa še ni končal tihih molitev (*Secreta*); ali naj orglavec naprej in naprej prelučuje? — Ne. Vedno igranje poslušalce zeló utruji, vernike nekako omami, njihovega duhá zaziblje, da jim poide pobožnost in se raztresejo v mislih. Nasproti pa jim tak prenehljaj prav dobro stori in duh se zopet zbere. Tihota naj toraj vlada po *Sanctus*, po *Benedictus* i. t. d. Nikar pozabiti tega sveta.

Semtertje orglavec spremlja prefacijo. Samo na sebi to ni napačno.*) Dostikrat pa je način spremljevanju napačen, ker spremljevanje koral zahteva posebno vajo. Malo je tudi duhovnikov, ki bi znali prefacijo prav brez napake peti. Če je le en ton napačen, precej se bo poznalo in to ni v spodbudo. Toraj: Nikar ne spremljujte mašnikovega petja in ne vkujte njegovega petja v spone harmonije. Ako pa on sam spremljevanje zahteva, smete mu vstreči, samo da spolnujete zakone in načela, ki jih koralno spremljevanje zahteva.

K sklepu navedem še posebna določila, ki jih je sv. cerkev izdala z ozirom na rabo orgelj pri liturgični službi božji.

1. Spodobi se, da se orgle glasé vse nedelje in praznike cerkvenega leta, ki se očitno obhajajo. Izjeme so: Nedelje v adventu in postu. Vendar se sme orglati pri slovesni sv. maši na nedeljo „*Gaudete*“ v adventu in „*Lae-tave*“ v postu in vse praznike svetnikov, ki pridejo v ta čas. Dalje veliki četrtek do končane Glorije in veliko soboto začenski z Glorijo. Slednjič se sme orglati tiste dni, ob katerih se obhaja posebna slovesnost iz važnega vzroka, toraj je dovoljeno orglati pri votivnih mašah (n. pr. pri zornicah) v adventu in postu.

2. Pri slovesni sv. maši smejo orgle menjavati ali verstiti se z petjem (namreč koralnim), in sicer pri *Kyrie*, *Gloria*, *Sanctus* in *Agnus*, tudi pri *Graduale* in *Offertorium*; zahteva se pa, da to, kar orgle nadomestujejo, eden pevcev glasno recituje. Pri *Gloria* se morajo peti vsi stavki, pri katerih se celebrant priklanja, ravno tako tudi sklep. Credo se ne sme z orglami nadomestovati, marveč cel se mora peti.

3. Med povzdigovanjem je bolje, da orgle molčijo; če se pa glasé, naj se izberejo nežni in ljubeznjivi glasovi in igra bodi resna. V pričetku in k sklepu sv. maše je igranje na pravem mestu.

4. Orglavec naj se varje lascivnega, lahkomisljenega igranja, (besede *Trid.* zbora) naj ne prednaša melodij in spevov, ki niso v nobeni dotiki s

*) Svetujemo, naj bi se o tem pogledala knjiga: P. Krutschek — *Die Kirchenmusik nach dem Willen der Kirche*. 1889. str. 91. in 92.

praznikom in se ne prilegajo njegovemu značaju, prepovedane so svetne, gledališčne solo-arije, ki so za cerkev in sv. daritev popolnoma nedostojne.*)

5. Gotovo je tudi opravičena želja sv. cerkve, da bi vsak orglavec moral poznati cerkvene tone (tonove načine) in bil več spremljevanja cerkvenega koral.

6. Dobro in lepo je, da orgle responzorije spremljajo, nikakor pa ni po volji sv. cerkve, da bi se petje pri altari vedno spremljevalo, še manj, da bi se samo z orglami odgovarjalo.

Predragi tovariši na cerkveno-glasbenem polji! V vaših rokah je najveličastniši glasbeni stroj, orglje. Težavno in odgovorno je vaše stališče pri orglah. Težavno, ker je treba temeljitega znanja in vednih studij; odgovorno, ker ste v neposredni službi božji, lepo vredeni po obvezavnih liturgičnih pravilih. Je pa ta posel tudi silno zaslužljiv, spodbuden, blaživen. Delajmo toraj neumorno za poveličanje službe božje, a ne pozabimo narediti dober namen. Kolikorkrat sedemo k orglam, vselej recimo: Od majorem Dei gloriam (k večji časti božji) in Bog nam bo obilno poplačal naš trud. P. H. S.

Cerkvene himne.

(Dalje in konec.)

Ali kadar so te pesmi v svetem zboru razstresenega objemale, ga v stermentu visoki oblak vzdignile, ali kadar so v mračnem svetišči med zvoženjem in do srca segajočim orgljanjem zatiralca in skritega hudobneža spominjale sodbe; kadar so mogotce in podložne zbirale, zbranim na kolena pasti velevale ter njihove duše v večnost utopile, vprašam, katera filozofija, katera lahkomišelnost ali zasmehljiva pesem je v stanu, kaj enacega storiti? Ne morem tajiti, da meniški jezik srednjega veka veliko ginljivega v sebi hrani. Znale so mi elegije in himne tega časa, katerih v materinščino prevesti se niti ne drznem, kajti imajo v sebi nekaj slovesnega, pobožnega, neko temno pa nežno žalovanje, ki sega naravnost v srce. Ne morem si misliti človeka, katerega bi mrtvaška pesem „*Dies irae*“ ne spreletela s strahom, katerega bi mnoge druge himne ne navdale z onim duhom, ki ga hranijo v svoji ponižni obliki. V tej se čuje glas pobožnega molilca, ono more spremljevati edina harpa, v drugih razlega se tromba, ali kličejo in doné stotero-glasne orgle.



In ako vprašamo po vzroku tega nenavadnega učinka, ki ga prejemamo od teh starokrščanskih pesmi, skoraj si ne moremo odgovora dati. Saj ni kaka nova misel, ki nas tu gine, tam pa močno pretrese, nekatere pesmi so zgolj slovesne recitacije kake znane zgodbe, ali so znane prošnje in molitve; vsebina vsih se skoraj v vsih nahaja. Redkokrat so nepričakovano fini in novi občutki, ki nas navdajajo. Kaj pa nas vendar gine v teh himnah? Priprostost in resnica. Tu govori jezik enega splošnega izpovedanja, enega srca in ene vere. Večina jih je tako vrejenih, da se smejo vsaki dan peti; ali so pa nevezane na praznike cerkvenega leta. Kakor se prazniki vračajo, vrača se tudi v večnem kolobaru njih krščansko izpoznanje. Prerahlo ni v himnah izrazen noben iznajdek, nobena dolžnost, nobena tolažba; marveč vlada v njih splošna, prostemu ljudstvu razumna vsebina v velikih potezah. Baš vsakdanje in vedno znano bodi tu izraz resnice.

Pogled na zgodovino krščanske himnologije naj nam pokaže najimenitnejše pesnike katoliške cerkve.

Izvestja o pesmih apostolske dobe so pičila; vendar pa je po sv. Pavlu (Kolos. 3, 16; Efež. 5, 18; I. Kor. 14, 26.) nedvoumno, da so se pri kršč. shodih poleg pesmi starega zakona takoj od začetka pele tudi že nove pesmi. Iz 2. stoletja imenuje se pesnik himen sv. mučenec Athenogenes († 169) in Klemen Aleksandrijski. Za 3. stoletja je bilo število himen že precej veliko, in je bil egiptovski škof Nepos izvrsten pesnik. S 4. stoletjem, ko je cerkev mir zadobila, povzdignila se je tudi krščanska poezija, in je slovel kot pesnik sv. Janez Zlatoust, ki je krivovercem nasproti zlagal pravoslavne pesmi; krivoverci namreč so svoje krive nauke po pesmih med narod trosili. V sirski cerkvi odlikoval se je posebno sv. Efrems s svojimi himnami. Ob tem času povzdignila se je tudi latinska cerkvena poezija, a grška je jela propadati; med slednjimi nahaja se še sv. Gregorij Nazijančan, Synezij, škof ptolemajski (5 stol.) Andrej, nadškof na Kreti († 724) in German, patriarh carigrajski († 740) Janez Damaščan i. dr. Več pomena ima za nas latinska himnologija, pri kateri je to obžalovanja vredno, da zlagatelji mnogih himen niti po imenu znani niso, ali pa da o njih nimamo zadosti gotovih sporočil.

Kot prvaka latinskih pesnikov imenujejo pisatelji navadno sv. Hilarija, škofa Poitierskega († 368), toda boljši kritiki o njegovi zbirki himen dvoumijo. Pripisujejo mu sledeče himne: „Lucis largitor splendide“, „Deus pater ingenite“, „Beata nobis gaudia“ i. dr. — Angeljski slavospjev „Gloria in excelsis Deo“, ki se pri sv. maši poje, prevel je iz grškega na latinski jezik. Sv. papežu Damazu († 384) pripisujete se dve himni: „Decus sacrata nominis“ na čast sv. Andreju in „Martyris ecce dies“ na čast sv. Agati. Odlično mesto med cerkvenimi pesniki zavzema sv. Ambrozij, milanski škof († 397), kateri je za svoje himne tudi napeve zložil ter v oficij svoje cerkve vsprejel; one so še dandanes jedro cerkvene pesmarice. Kako pa, da so njegove himne od nekdaj kot cerkvene slovele, dokazuje nam izraz „hymni Ambrosiani“, himne ambrozijanske, s katero besedo se ne imenujejo samo one himne, katere je bil sv. Ambrozij sam zložil, ampak tudi po njih posnete. Zato se pa tudi ne dá dognati, katere imajo sv. Ambrozija samega

za zlagatelja. Najbolj znane himne, ki se njemu pripisujejo, so le-té: *Aeterne rerum Conditor* — *Ad regias agni dapes* — *Aeterna coeli gloria* — *Aeterna Christi munera* — *Aurora jam spargit polum* — *Aurora coelum purpurat* — *Consors paterni luminis* — *Creator alme siderum* — *Deus tuorum militum* — *En clara vox redarguit* — *Ex more docti mystico* — *Hominis superne conditor* — *Lucis creator optime* — *Magnae Deus potentiae* — *Nox atra rerum contegit* — *Rerum creator omnium* — *Rex sempiternae coelitus* — *Salutis humanae sator* — *Somno reffectis artubus* — *Splendor paternae gloriae* — *Summae parens clementiae* — *Te lucis ante terminum* — *Telluris alme conditor* — *Te Trinitatis veritas* — *Verbum supernum prodiens e Patris*. —

Sv. Avguštin zato zasluži, da ga tu omenimo, ker je (*Medit. S. Aug.* cap. 25) dal gradivo za himno „*Ad perennis vitae fontem*“, pozneje uporabljeno (prej ko ne) od sv. Petra Damijanovega. Za gotovo se smé sv. Avgustinu pripisati *Praconium paschale* „*Exultet jam angelicis choris*“ za veliko soboto; velikonočna „*Cum rex gloriae*“ pa je vsa iz njegovih spisov vzeta.

Eden najslavnejših krščanskih pesnikov ter najizvrstnejši himnolog 5. stoletja je *Aurelius Prudentius Clemens* († 412) rojen v Sarogosi na Španskem, načelnik cesarske straže in krščanski priprošnik pri ondotnih sodnijskih pravih, ki je svoja poznejša leta v samoti krščanski muzi posvetil. Iz njegove pesmarice za vse dni (*Liber Cathemerinon*) in iz njegovih pesmi, posvečenih sv. mučencem (*Liber Peristephanon*) je cerkev kakih 14 himn (dasi tudi nekoliko spremenjene) vsprejela; tako n. pr. „*Ales diei nuntius* — *Lux ecce surgit aurea* — *Salvete flores martyrum* — *O sola magna urbium* — *Quicumque Christum quaeritis*“, i. dr. — Stoletju 5. pripada še mašnik *Sedulius* († 430), bajé iz Škocije, o čigar življenji pa nič znanega ni. Od njega je znana le večja pesem „*Opus paschale*“ in dva manjša speva, kojih eden zgodbo Izveličarjevo v 23 kiticah opeva; vsaka kitica pa se z drugo črko abecede prične. Iz tega speva ste vzeti dve himni: „*A solis ortus cardine*“ in „*Hostis Herodes impie*“ za božič in razglašenje Gospodovo.

Enako slavo, kakor prejšnji, vživa v 6. stol. *Venantius Fortunatus*, rojen v Gornji Italiji, umrl kot škof v Poitiers-u okoli l. 600. Od njega imamo več izvrstnih himen, od cerkve potrjenih, n. pr.: „*Pange lingua gloriosi certaminis* — *Vexilla regis prodeunt* — *Salve festa dies* — *Quem terra pontus sidera* — *Agnoscat omne saeculum*“. — Sv. papež Gregorij I. Veliki, kateri je toliko za zboljšanje ter za smotru primerno uredbo službe božje in cerkvenega petja storil, se odlikuje kot zlagatelj himen. Najbolj znane so: „*Audi benigne conditor* — *Ecce jam noctis tenuatur umbra* — *Primo dierum omnium* — *Te lucis ante terminum*“. — Bedo Častitljivega (*Venerabilis*) rojen na Angleškem l. 672 imenuje že Valafrid Strabo cerkvenega pesnika. Imed njegovih 11 himen popevala se je „*Hymnum canamus gloriae*“ še v 14. stoletji v praznik vnebohoda Gospodovega. — Pavel Winfrid, bolje znan po imenu *Paulus Diaconus*, je bil diakon v Ogleji (*Aquileja*) in notár lombardskega kralja Desiderija; živel je v svoji starosti

kot redovnik na Monte Cassino in ondi umrl okoli l. 800. Zložil je več himn, izmed katerih „Ut queant laxis“ posebno slovi zaradi solmizacijskih zlogov „ut, re, mi, fa, sol, la,“ ki jih je Guidon Areški iz nje vzel. Durandus pripoveduje, da bi bil Pavel nekda moral na Monte Cassino velikonočno svečo (Exultet) blagosloviti, a postal je tako hripav, da ni mogel peti. Sostavi toraj himno „Ut queant“, in glej, glas se mu povrne, kakor nekda Cahariji. — Cesarju Karolu Vel. pripisujejo nekateri himno „Veni creator Spiritus“, toda po krivici, ker je po gotovejših virih last sv. Gregorija Vel. — Himnologom 9. stoletja se prištevajo: Alkuin († 804), Pavlin Oglejski († 804), Valafriid Strabo († 849), Tutilo Št. Galski († 880), Rabanus Maurus († 856) od katerega so znane himne: „Festum nunc celebre — Christe sanctorum decus angelorum — Tibi Christe splendor Patris“; Theodulf, škof orleanski († 821) je pesnik himne „Gloria, laus et honor“ za cvetno nedeljo.

V 10. stoletji začela se je razvijati posebna poezija v tako zvanih prozah ali sekvencah. Njih začetnik ali vsaj pospešitelj je Notker (Balbulus, jecljavec) starejši, opat št. Galski († 912). Sloveli so o tem času kot cerkv. pesniki: Odo opat Clugny-ski, Hukbald, menih št. amand-ski, Ekehard in Notker (mlajši), oba meniha št. galska. — Iz 11. stoletja imenujemo Roberta, kralja francoskega († 1031) in njegovo lepo sekvenco „Veni sancte spiritus“, katero mu pa nekateri pisatelji odrekajo; Alrminija Sključenega (Contractus) s sekvenco „Ave praeclara maris stella in antifonama, „Alma redemptoris mater“ in „Salve regina“; in Petra Damijanova, opata avelanskega († 1072), jako rodovitnega cerkvenega pesnika.

V vrsto najboljših himnogolov smé se postaviti sv. Bernard, opat († 1153) s krasno, po sveti ljubezni hrepenečo pesmijo „Jesu dulcis memoria“ in sto let za njim angeljski učenik, sv. Tomaž Akvinski († 1274) s prelepimi slavospevi na čast presv. rešnjemu Telesu: „Pange lingua gloriosi Corporis — Lauda Sion — Verbum supernum prodiens — Adoro te devote“. Sv. Bonaventura, iz reda sv. Frančiška († 1274), ki je navdušil mnogo pesnikov, popeval je, kakor sv. Bernard, zlasti prebl. Devico Marijo. In komu nista znana Tomaž iz Celana, pesnik sekvence „Dies irae“ in Jacoponus da Todi, ki je pel „Stabat mater“?

S 15. stoletjem je pravo latinska himnografija zaključena, dasi tudi se še nekatere dobre pesmi nahajajo. Sploh pa se smé reči, da čedalje bolj znak himen izgubljajo in čisto v igrajoče in presiljene popevke in pesmi prehajajo; čas je postal drugačen, zginel je tip vzvišenosti in mirni značaj cerkveni; posnemanje starih klasikov ali renésansa krenila je na popolnem drugo pot. — Najbolj znani iz poznejšega časa so zdihljeji sv. Ignacija: „O Deus ego amo te, nam prior“; sv. Frančiška Xav.: „O Deus ego amo te, nec amo te, ut salves me“; sv. Alojzija: „O Christe pendens arbore; in Marijna himna sv. Kazimira: „Omni die die Mariae“.

Kakor smo že rekli, nahaja se poleg imenovanih himn in pesmi še veliko število, kojih ni bilo nič sprejetih v cerkveni oficij; dà mnogo je himen, katerih zlagatelji niti po imenu niso znani. Tudi je še treba opaziti, da je papež Pij V. ukazal brevir reformovati, pri katerem je izbrane himne v nji-

hovi najstarejši obliki obdržal. Toda po renesansi klasičnih študij in ved zbujeni duh se s tem ni zadovoljil. Papež Urban VIII. je postavil komisijo treh očetov iz družbe Jezusove, katerim je pripadla naloga, stare himne b o l j poetično preustrojiti; vendar pa popravljeni spevi niso bili povsod vsprejeti. Tudi na Francoskem godilo se je v minulem stoletji tako zvano popravljanje brevirja, pri katerem delu je bilo mnogo cerkveno potrjenih himn odstranjenih in z novimi poezijami nadomeščenih. —

Dragi bralec! to ti je torej pomen in zgodovina cerkvenih himn. Morda vprašaš: Čemu to prinaša „Cerkv. Glasbenik“, (češ) ker je premalo praktično? — Odgovor je lahek. Je-li pratično ali nepraktično, o tem še govorimo ne; toda z vsim prepričanjem in toraj z najmočnejšim povdarkom rečemo: Potrebno, prepotrebno je! — Ni je stroke, bodisi v umetelnosti ali v vedi, katera bi ne imela svoje zgodovine in nikdo se ne more med strokovnjake šteti, kateremu zgodovina njegove stroke ni znana. Pa kaj strokovnjak?! Saj se od učenca v ljudski šoli zahteva, da zna kot krščanski katoličan zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze, kot podlago veronauka; tirja se strogo od srednješolca, da vé zgodovino Feničanov, Asirijanov, Babiloncev, Perzijanov, starih Grkov, Rimljanov i. dr.; uči se bogoslovec arheologije, pravoslovec zgodovine raznih prav, modroslovec zgodovine filozofije, slikar (ako noče mazač ostati) zgodovine slikarstva, kipar zgodovine kiparstva i. t. d. i. t. d. — vprašam toraj: Smé-li biti edinemu cerkvenemu pevcu, orglavcu in pevovodji ali tudi duhovniku neznana zgodovina in pomen onih pesmi, ki so *katekshén* cerkvene himne, katere duhovniki dan na dan v sv. oficiji recitujemo ali si se pri sv. opravilih prepevajo? — Gotovo ne.

Izrekla se je čestokrat želja od strani skladateljev, naj bi naši slovenski pesniki, mladi in stari, zlagali dobre tekste cerkvenih pesmi, ki bi zaslužili, da se vglasbijo. Pravična je le-ta želja, dasi tudi kdo poreče: „Saj imamo mnogo tekstov, nad nje naj se skladatelji spravijo, ako jih prsti srbé“. Res veliko jih je, da ne rečemo preveč; ako jih presejemo, odpadlo bode veliko plev in le malo dobrega zrna ostalo. Nekatere ne ustrezajo navadnim pesniškim pravilom, nekatere pa cerkvenim zahtevam ne. Tolikokrat se je že poudarjal razloček med cerkveno in nabožno ali religijozno pesmijo. Cerkevna pesem, kateri vzor je cerkevna himna, tu razpravljena, je za očitno službo božjo pripravna in cerkvi primerna. A oni pesniški poskusi, brez jedra in mozga, one sladljate pomije sentimentalnega srčka, niso vredne skladateljevega truda, da je v note postavi, niso vredne, da se pojó pri sv. maši.

Očitno pa tù radi pripoznamo, velike zasluge, ki si jih je stekel preč. g. Janez Bile s tem, da je toliko cerkvenih himn prevel v slovenščino — in to dobro. Jako hvaležni mu moramo biti za to delo. Evo Vam, cerkveni skladatelji! kupite si Bilceve cerkvene himne, ondi boste našli, česar Vaše srce poželi. Prosimo pa ob enem tudi druge, latinščine večše gospode, ki so pesniki „po milosti božji“ (poéta nascitur), naj prebirajo in premišljujejo latinske cerkvene himne, potem pa naj je prevajajo ali pa, kadar se bodo njihovega duha navzeli, zlagajo in podajajo nam pesmice iz svojega lastnega zaklada. Z veseljem je bodejo sprejeli gg. skladatelji, pobožni narod, cerkev, sv. Cecilija in Bog.

Liturgična glasba po „Caeremoniale Episcoporum.“

Že l. 1886. prinesel je C. Gl. v 5. številki članek o „Caerem. Episc.“ z novega pregledanem in popravljenem. Znano je, da je to ona liturgična knjiga katera spisana z papežovo zakonito oblastjo, obsega vsa pontifikalna opravila škofov in njih namestujočih mašnikov. Ona je najviša instanca za vsa liturgična vprašanja in njeni dekreti imajo nepogojno veljavo vključno vsem dosedanjim nasprotnim določbam. Da je tako, ravnajo se iz vnanjih pisem Klemenca VIII. (l. 1600.), Inocencija X. (l. 1650.), Benedikta XIV. (l. 1741.) in Leona VIII. (l. 1886.). Najnovejša izdaja Caer. Episc. nima sicer papeževga pisma spredaj natisnenega, ampak dekret S. R. C., ki se naslanja na papežovo pismo (*litteras in forma Brevis*). Pismo pa govori o prenašanju praznikov, o tipični izdaji liturgičnih knjig sploh in koralnih knjig posebej ter je podpisan od kardinala Bartolini-ja z dne 17. avg. 1886.

Le-tá izdaja ima posebno osodo; jedva je prišla na dan, bila je nazaj vzeta, da se zopet pregleda. Pole s stranmi 99 – 102, 107 – 110, 149 – 158, 155 – 156, 161 – 162, 175 – 186, 193 – 193, 202 – 208 so bile odstranjene, in z novo tiskanimi nadomeščene. Pregledovanje pa je zlasti veljalo mestom, tikajočim se cerkv. glasbe.

O tej novi ali tipični izdaji „Caer. Episc.“ pisal je kapelnik Ign. Mitterer v Haberl-ovem cerkv. glasbenem letniku 1886, in E. Langer v Fl. Bl. f. k. K. 1887.; obema je ranjki Witt svoje opazke pridal. Zadnji oglašil se je Nestor med cecilijanci, 80 let stari č. g. Rajm. Schlecht, vpokojeni nadzornik učiteljska v Eichstädt-u.

Sad svojih študij o novem „Caer. Episc.“ je Schlecht priobčeval v Kirchenchor-u l. 1889. in 1890. in so ti članki ponatisnjeni v posebni brošuri*) pod naslovom: „Die liturgische Musik nach dem Caeremoniale Episcoporum.“ Vredno je, da se to pridno delo nekoliko ogledamo. Saj je „Caerem. Episcoporum“ med liturgičnimi knjigami ona, koje izdaje so papeži z obiljem svoje avtoritete potrdili ter najstrožje zahtevajo, da se v njih hranjene določbe natanko spo-
nujejo. Caerem. Episc. je najviše sodišče za liturgična vprašanja, hrani pa tudi potrebni poduk o liturgične čine spremljajoči glasbi, t. j. o liturgični glasbi, katera edina je predmet Schlech-ove razprave. Nji je sicer 27. in 28. poglavje I. Knjige izključljivo posvečeno, a govori se o nji tudi pri posameznih činih. In prav to povzročuje veliko težavo edinstvene sostave, ker je vedno treba tu in tam raztresene določbe med sabo primerjati, da se pride do posledka strinjajočega se z duhom postave. Te težave pomnožuje še konservativni značaj Cerkve, katera vsem svojim liturgičnim ukazom edini koral za temelj postavi, in poznejšim večglasnim načinom edinost krhajočega vpliva ne pripušča. Zató so glasbene določbe v izdaji papeža Inocencija X. veliko preostejše in jasnejše, kakor v novi izdaji od l. 1886. katera sicer prav očitno še koral za pravo liturgično glasbo smatra, vendar pa tudi modérnim glasbenim načinom nekako veljavo dovoljuje, katera cele ukaze prenareja in

*) Založil J. N. Teutsch v Bregenci; cena 25 kr. — Dobiva se tudi v „katoliški bukvarni“ v Ljubljani.

moti, tako, da tudi verjetna poprava vendar še zmiraj hipotetična ostane.
— Prim. n. 13, c. 28, l. I.

Ta stavek se v Inocencija X. izdaji (l. 1651) tako-le glasi: „Pri mašah in pri oficijih za ranjke ne rabimo orgel niti tako zvane figurovane glasbe, ampak *Cantus firmus*, katerega tudi v adventnem in postnem času rabiti se spodobi.“ p. 160. V najnovejši izdaji le tedaj pridemo do konca, ako k „feriis“ vpletemo: „ob katerih se prazniki in obljubne maše slovesno opravljajo.“ Ona dovoljuje moderni glas in pripušča onim, ki se je poslužujejo, zvediti se v njo brez krivice zoper dane postave. Za rabo instrumentalne glasbe pa zahteva privoljenje škofovo. Enako se najnovejša izdaja ne ozira na pevališča ali kore sedanjega časa, niti na dandanes potrebno uporabo posvetnih pevcev in muzikov.

Nikakor ne mislim, pravi Schlecht, grajati Cerkev zaradi dopustka, s katerim, polna usmiljenja do slabosti človeškega srca rajše segajočega po prijetnim nego po resnobnim, dovoljuje vporabo modérne glasbe (gl. C. E. lib. I., cap. 28, n. 12.): vendar se ne dá tajiti, da je s tem izginilo razumevanje, vaja in ljubezen do koral, nasproti pa da se je večglasno petje, z instrumenti in brez njih, enostransko in bolehavo gojilo, in tako v novejšem času povzročilo več proizvodov, nego jih je potreba.

Slecht je razdelil vso stvarino v štiri oddelke, in sicer:

I. Veljava in zgodovina „Caeremonial Episcoporum.“

II. Splošni predpisi, kakor se nahajajo v lib. I. cap. 28 in lib. II. cap. 20, n. 4. C. E.

III. Posamezne določbe gledé vrst cerkv. glasbe in pevcev pri raznih cerkvenih funkcijah. 1) Vesperae; 2) Completorium; 3) Matutinum; 4) Laudes; 5) Ad Tertiam; 6) Razni prazniki; 7) Officium & missa pro defunctis.

IV. Zvršitev cerkvene glasbe. 1) kraj glasbe; 2) njene vrste; 3) osebe, katerim je petje izročeno.

Koncem je še „sklep,“ ki ga zaradi njegove važnost čitateljem C. Gl-a podamo. Slóve:

Cecil. društvo po vsi pravici prisvaja cerkveni glasbi liturgični značaj, kateri v tem obstoji, da glasba ustreza cerkvenim določbam. Prav bode toraj, ako te določbe po „Caeremonialu Episc.“ najvišjemu liturgečnemu zakoniku sv. cerkve, tu ob kratkem sestavimo.

1) V obče zahteva Cerkev pobožno petje pag. 218, 13, ter da se gleda na pavze p. 136, 3. Iz večglasnega petja, naj se izključi vse, kar je spodtikljivega in lahkomišljenega; nasproti pa tirja, da bodi pobožno, dobro razdeljeno in tekst razumljiv 110, 12. Naj se ne orglajo nikakoršne vetraste, pohujšljive, à tudi take melodije ne, katere se ne zlagajo z dnevnim officijem 110, 12.

2) Posebno skrb obrača na vespere in to ne brez vzroka:

a) Vespere naj poje ves zbor, b) v gregorijanskem petji po primer-
nih tonih, c) s spoštljivostjo in dostojnostjo, d) tako, da je mogoče vsako besedo razumeti 121, 8., dalje e) s pavzami pri pikah in zaključkih, f) s čistim glasom in čistiljivo, g) pojó naj je vsi kanoniki in vsi v koru navzoči po gregorijanskem načinu, 163, 3. O popevanji vesper (psalmov) s pevališča vrstečem se z zborom duhovnikov, ali s falsi bordoni ni nič rečenega.

Samo 122, 11 je na prosto voljo dano. Hymnus peti *in cantu plano* ali pa *in cantu musicali*; vendar je za poslednji slučaj pristavljen pogoj, „da se morajo besede natanko razumeti.“

3) Ob vsih nedeljah in praznikih smejo se rabiti orgle ali polifonno petje 107, 1. Izvzete so nedelje v adventu in postu, ob katerih je edini *cantus planus* dovoljen, orglanje in polifonno petje pa prepovedano. To sledi iz splošnih izjem teh nedelj. Da je C. E. hotelo ob teh nedeljah polifonno petje dovoliti, moralo bi to posebno opaziti in reči, da se ob njih ne sme orglati, a vendar polifonno petje rabiti.

4) Tretjo adventno nedeljo (Gaudete) in četrto postno nedeljo (Laetare) se sme orglati in polifonno peti, toda le pri maši, in ne pri vesperah p. 108, 2.

5) Vrstenje petja z orglanjem, ozir. recitacija se sme rabiti v vseh p. 109, 8 in 9 Caer. Ep. navedenih slučajih; dovoljeno pa ni pri „Credo“ ali veri, katera se mora brez presledka vsa peti p. 110, 10. Isto velja o requiem-u S. R. C. 1847. — Enako mora tudi zbor peti prvo vrstico spevov (cantica) in prvo kitico himn, in one pri katerih se poklekne, n. pr. „Te ergo quesumus“, „Tantum ergo“ i. dr. kakor tudi vrstico „Gloria Patri“, dasi je morda zbor i. prejšnjo vrstico pel.

6) Pri officiji za ranjke je orglanje prepovedano, pri maši pa le s to omejitvijo dovoljeno, da orgle molče, kadar pevci molčé, t. j. da si orglavec nikakoršnih pred- med- in poiger ne dovoljuje. 110, 13.

7) Tega treba se držati tudi pri slovesnih mašah, kadar padejo na delalnik v adventu in postu. 110, 13.

8) Po prefaciji poje zbor „Sanctus“ do „Benedictus-a“ (izklenivno), potem molči; ako so v cerkvi orgle, smejo se tiho melodijozno in spoštljivo igrati. Po povzdigovanji, katero se ne sme prej vršiti, dokler zbor „Sanctus-a“ ni končal, sledi Benedictus, 165, 70. Potem se smé, ako je še dovolj časa, še priličen motet peti. 199, 9.

9) Ves tekst se mora popolnem peti. Spolnitvi tega predpisa se v praksi često protivijo nepremaglive ovire; toda pripoznati se mora, da je v obče mogoče mnogo časa pridobiti, ako dolgotrajne pred- in medigre na orglah izostanejo in se prevodnja v dovoljenih slučajih (gl. 109, 8 in 9.) vrstenja petja z orglanjem posluži. Ako bi pa hoteli, kakor nekateri menijo, ves tekst s tem ugnati, da se hitreje poje in da se celi deli maše, zlasti Graduale in Tractus recitujejo, potem bi petju znak hlastnosti in lahkomiselnosti vtisnili; resnoba in častitljivost službe božje, kakor jo Cerkev vedno in povsod namerava in zahteva, bi bila uničena, namesto pobožne vznbuje rodilo bi se le pohujšanje in nepobožnost. Menihi in kanoniki, katerim čas za službo božjo po drugih opravilih in zunanjih okoliščinah ni tako pičlo odmerjen, se ne morejo spodtikati nad predpisom, da se poje ves tekst, popolnem, dostojno in pobožno; reci kdo, kar hoče: cerkveni predpis je in ostane vedno — cerkveni. Toda ta ni edini; zgoraj navedeni imajo enako veljavo in nekateri vežejo še tesneje, to so oni predpisi, kateri se ozirajo na duha službe božje in se nahajajo pod štev. 1. in 2.

Preziranje in malomarnost gledé teh zahtev povzročuje pohujšanje med ljudstvom ter kliče jezo in prokletstvo božje nad one, ki nočejo njegovim

zakonom pokorni biti, niti Bogu one časti dati, katera mu gré. Tako namreč govori Gospod po preroku Malahiji II, 2, 3.: Ker nočete pokorni biti niti si k srcu vzeti, da bi mojemu imenu čast skazali, bodem poslal revščino med vas; uklel bodem vaše blagre in vas, ker si tega niste vtisnili v srce.“ In dalje v 14. govori k onim, ki mu le nepopolnem služijo, pa bi mu bolje služiti mogli: Proklet bodi zvijačni, kateri ima doraščeno ovco v svoji čedi, Gospodu pa le slabotno za obljubo daruje; kajti jaz sem veliki kralj in moje ime je strašno med narodi.“ Dalje govori Gospod II, 8.: „Pot ste zgrešili, mnogim ste bili v pohujšanje in niste držali pogodbe, kojo sem bil sklenil z Levijem.“ V 9.: „Zato hočem vas v nič dejati in podvreči vsim narodom, kakor se tudi vi mojih besed niste držali.“ Po pravici vpraša toraj Bog (Mal. I. 6.): Če sem jaz oče, kje je moja čast, in če sem Gospod, kje je strah pred menoj?

Te grožnje veljajo onim, ki so se pregrešili zoper obredne postave stare zaveze: tem večjo veljavo imajo onim nasproti, kateri grešé zoper obredne zakone nove zaveze in zoper z njimi zvezane cerkv. glasbene predpise, ko se ne darujejo, kakor v stari zavezi mesene žrtve, ampak ko se Jezus Krist sam kot večni veliki duhoven svojemu nebeškemu Očetu daruje. Toliko svetjša, pobožnejša in višja mora tudi glasba biti, ki spremljuje le-ta presveti čin.

Tako glasbo ljubi tudi Gospod. V visoki pesmi (2, 14.) pravi ženin nevesti: „Tvoj glas doni v mojih ušesih, kajti sladek je tvoj glas.“ Glasba, od Boga navdihnjena, provzročuje tudi dopadajenje božje, kakor se v II. Paral. 5. 13. 14. bere: „Ko je Salomon tempelj posvetil in so vsi ob enem s trombami in glasom, s cimballi in piščalmi in raznim glasbenim orodjem peli in glas visoko povzdigovali, se je glas daleč slišal, tako da, ko so jeli Boga hvaliti in reči: „Hvalite Gospoda, ker je dober in večno njegovo usmiljenje“ — je bila hiša napolnjena z oblakom božjim in duhovni niso mogli stati in streči zavoljo temote, zakaj veličastvo Gospodovo je bilo napolnilo hišo božjo.“ Sveta, Bogu dopadljiva glasba daje službi božji stoprav njeno čast in moč, da vernike navduši in njihova srca k Bogu povzdigne.

Kako pa dospemo k Bogu dopadljivi glasbi? Splošni odgovor nam da Eccle. 18, 13.: „Pred molitvijo pripravi svojega duha, in ne bodi kakor tak, ki Boga skuša“; — toraj po skrbnem pripravljanji. Splošno pripravljanje obstoji v tem: 1) da vsak cerkveni pevec pomisli, da je njegova služba služba božja, da mora toraj tako popolna biti, kakor jo tirja spoštovanje do božjega veličanstva; 2) mora zlasti vaditi se v prvotni cerkv. glasbi, t. j. v koralnem petji in studirati njegovo rhytmično sestavo ter kolikor mogoče, zboljšati svoj glas. Zlasti pa mora a) pred vsako funkcijo dobro vaditi se posameznih pesmi, b) gledati, da bode tekst razumel, c) potruditi se, da bode tako pel, da bode môči vsako besedo razločno slišati, — ne prepočasno, ne prehitro. In ako služba božja tudi nekoliko dalje traja, naj pevci z veseljem božjemu veličastvu ta darek prineso; plačilo jim ne odide. Zato sklenem z Davidom Ps. 46, 7.; Prepevajte našemu Bogu, prepevajte, prepevajte našemu kralju! ker kralj vesoljne zemlje je Bog; prepevajte razumno!

D o p i s i.

Rudolfovo 15. jul. Samo zato, ker izgledi vlečejo (exempla trahunt), hočem sporočiti milemu Glasbeniku, kako smo na tukajšnjem kapiteljskem koru obhajali praznik sv. apostolov Petra in Pavla. Praznik je eden največih v letu, je I. classis cum octava. Bil je pa tisti dan tudi god mil. g. prošta, toraj na dve strani vzroka dovolj, prav skrbno pripraviti se za cerkveno-glasbeno slovesnost. Oba kora sta se združila, kapiteljski in deloma frančiškanski, skupaj 32 pevcev, en organist in en dirigent. Na programu je bil: Koral, namreč Introit, Credo, Communio, rezponzoriji; potem Wittova maša XI. Toni; Graduale, prvi verz recitovan, potem Hallerjev „Tu es Petrus“; Offertorium „Constitues eos principes“ od Witta; „Tantum ergo“ Ettov, blagoslov po rimskem obredu in k sklepu „Laudate Dominum“ po Ceciliji, vse v mešanem zboru. Skladbe sicer niso pretežavne, vendar zahtevajo razumnosti in veselja, in tega ni manjkalo niti od strani vodnikov niti od strani pevcev. Veselje je bilo slišati ta močan zbor samih mladih, čilih in dobro izvežbanih pevcev in pevk, ki so z nekako lahkoto sledili pevovodji č. P. Hugolinu, med tem ko je g. Hladnik s spretno rokó opravljal orglarski posel. Prekrasni so bili pp. ob začetku Kyrie in na mnogih mestih, veličastni ff konec Glorije itd. Pri Sanctus-u so se valovom enako valili v crescendo in decrescendo velečastni akordi. Biser maše je bil Kyrie in Agnus. Koralni Credo je bil najbolj šibek; vzrok temu je, ker vsak zbor ima nekaj lastnega skupaj, pa Credo nismo poskusili. Sploh tirja koral več študije, nego figural. Tudi na rezponzorije je treba bolj paziti. To povem, da bô kritika resnična. — Ta skupna produkcija bo imela na več strani dobre nasledke. Pervi ljudstvo vidi, da imamo cerkveno glasbo za jako imenitno in resnobno in ji posvetimo vse moči, drugič se pokaže, da prava cecilijanska glasba ni kar nič dolgočasna. Semkaj bi bili prišli neprijatelji cecilijanskih idej, pa bi bili gotovo umolknil. Tretjič je pa produkcija posebno dobro vplivala na pevstvo. Rodila se je neka samozavest, češ, nekaj pa res premoremo. In glejte, že je druga Wittova maša „in hon. S. Luciae“ v delu. — Pa pustimo vse te ozire; naj bodo le postranski. Glavni naš namen je bil „povečanje božje službe“ in zavoljo tega smo vsi prav z veseljem se podvrgli potrebnemu trudu. „Ut in omnibus glorificetur Deus! —

Nekdo, ki je tudi bil zraven.

Škofja Loka 29. julija. Častiti gospod urednik! blagovolite sprejeti nastopne vrstice v Vaš cenjeni list, da Vam poročam o dveh lepih slovesnostih, ki ste se vršili zadnje dve nedelji v Škofji Loki. Častita gospoda Šimon Šmitek in pater Ažbe sta obhajala tukaj prvokrat daritev sv. maše in sicer prvi 20. jul. v uršulinski, drugi 27. jul. v cerkvi čč. gg. očetov kapucinov.

Obe veseli slovesnosti ste se vršili v najlepšem redu in v veliko spodbudo vernega ljudstva, ki se ju je mnogoštevilno udeležilo. Ni mi namen, vse na drobno opisovati, poročati hočem le o izbornem petji, ki se je vršilo strogo v cecilijanskem duhu. Pri tej priložnosti sta pokazala oba zbora, nunski kakor oni pri kapucinih, kaj se da doseči pod dobrim vodstvom z neutrudljivo pridnostjo; oba zamoreta biti ponosna na svoj uspeh, ker zelo težke in umetne skladbe izpeljala sta z največjo natančnostjo.

Posebno veličastno se je vršila lepa slovesnost v cerkvi čč. gg. uršulink. Močan zbor pozdravi novomašnika, ki je z mnogoštevilno asistenco pristopil k altarju, s priljubljeno Riharjevo: „Novi mašnik bod' pozdravljen! Nato sledi B. Pirnat-ov Veni sancte Spiritus. Po končanem govoru se prične slovesna sv. maša. Pri blagoslovu se je pel Jos. Piel-ov Tantum ergo, zelo veličastno se je na to glasil koralni Introitus. Nato je sledila Missa solemnis A. Foerster op. 25., pri kateri sem posebno občudoval natančno izpeljavo glasov in dovršeno spremljanje z orglami, Graduale „Deriventur“, zl. J. Carli; offertorium „Quando orabas“, zl. Ferd. Schaller; koralni Communio in prelepi Wittov Te Deum op. 10. Vse točke so se vršile popolnoma natančno. Čudil sem se, kako je mogoče tako težke skladbe s tako natančnostjo in unemo izpeljati. Ta nova maša je pokazala, da čč. gg. uršulinke kakor v drugih stvareh tudi v cecilijanskem petji prekosé mnogo, mnogo cerkvenih pevskih zborov. Mnogo zaslužni prečastiti gospod oče M. Jeriha in čč. gg. uršulinke so pridobile s svojim neutrudljivim delovanjem mnogo zaslug za cecilijansko petje, katero bo veselo napredovalo, dokler bo imelo takih podpornikov.

Tudi druga slovesnost v kapucinski cerkvi vršila se je 27. jul. prav ginljivo. Krepak mešan zbor kapucinskih in bivših Št. Jakobskih pevcev pod vodstvom mestnega organista Janeza Carli-ja pozdravi novomašnika z znano Riharjevo „Novi mašnik“, katero je z orglami spremljal za orglanje in posebno cecilijansko petje uneti trgovec g. Kajba; na to: Veni sancte Spiritus, zl. A. Foerster. Cerkveni govor je imel prečastiti g. kanonik Luka Jeran, rojak č. g. novomašnika. Med darovanjem so se pele sledeče pesni: Srce jaz ljubim, zl. p. Angelik Hribar, ženski čveterospev; Marija skoz življenje in Češćena bod' Marija, zl. Ign. Hladnik za možki zbor, op. 10. Pri blagoslovu: Tantum ergo, zl. Fr. Schöpf op. 54. št. 1. Med mašo koralni Introitus z orglami, Missa Septima od M. Haller-ja. op. 19. brez orgel, izvršila se je natančno do konca vsled dobrega vodstva in posebno zaradi velikega veselja, s katerim so se pevci in pevke poprijeli učenja te težke skladbe; posebno veličastno se je glasil peteroglasni Agnus Dei, dalje Graduale, „Specie tua“ zl. J. Carli, koralni offertorium, koralni Communio in Te Deum, zl. Fr. Schöpf, op. 68., vse z orglami. Foerster-jeve responzorije je pel mešani zbor brez orgel. Tako je dobro izurjeni zbor častno rešil svojo težavno nalogo in vzbudil splošno zanimanje za cerkveno petje tudi med ljudstvom, ki je trdilo, da tako lepega petja še ni bilo v kapucinski cerkvi. Le to obžalujem, da se ti čvrsti glasovi ne slišijo več kakor nekdanj drugod.

Ob enem lahko omenjam druge lepe slovesnosti, ki se je obhajala v torek 28. jul. v starodavni podružnici Starološke župnije v Crngrobu. Bila je zlata maša, katero je daroval preč. g. Janez Zeller, kateremu prav iz srca želim še mnoga leta. Slovesnost je poviševal starološki možki zbor pod vodstvom svojega organista Janeza Hafnerja. Peli so natanko po cerkvenih določilih Waldeckov Tantum ergo, koralni introitus in latinsko mašo s polnim tekstom, graduale, offertorium in koralni communio, posebno lepo se je glasil Hladnikov Te Deum.

X.

Ljubljana. — „Orglarska šola Cecil. društva“ je dne 14. julija sklenila šolsko leto 1889/90. s službo božjo in očitno preskušnjo, katere se je pa jako malo gostov udeležilo. Pokazali so učenci, da so se za svoj prihodnji stan mnogo naučili. Izmed 16 učencev, ki so letos šolo obiskovali, jih je po triletnem šolanju 6 s spričevalom sposobnosti za orglarsko službo naš zavod zapustilo; in sicer je bil eden spoznan za vrlo sposobnega, štirje za sposobne in eden za še sposobnega.

Prihodnje šolsko leto se prične dne 17. septembra t. l. — Oni, ki želé na novo vstopiti, naj se prej pismeno oglašé pri šolskem vodji g. A. Foerster-ji, ter naj seboj prinesó od svojega č. g. župnika spričevalo lepega obnašanja, dober glas, tenek posluh, znanje predmetov ljudske šole in nót. — Učenci iz drugih škofij bodo tudi v prihodnje plačevali šolnine po 5 gld. za vsako polletje.

V Cec. društva odbora seji, dne 17. jul., bilo je posvetovanje o prihodnjem občnem zboru. Ker je bila pri zadnjem zboru želja izrečena, naj bi se prihodnji občni zbor priredil l. 1890. in to zunaj Ljubljane v kaki drugi dekaniji, pritrdil je odbor obema željama. Izbral si je tudi po svojih dobro utemeljenih mislih ugoden kraj za zborovanje in cerkveno slovesnost ter je naročil tajniku, naj se obrne do dotičnega preč. g. rector-ja ecclesiae s prošnjo, naj blagovoli dovoliti občni zbor v svojem kraju, oziroma cerkvi. — Pa, česar odbor niti slutil ni, prišel je od g. pevovodje dotične cerkve po sporazumljenji s preč. g. rectorjem ecclesiae — negativen odgovor. Treba toraj se zdaj kam drugam obrniti. Pa se saj „Cecil. društvu“ ne bode enaka godila, kakor Mariji in sv. Jožefu v Betlehemu, ko sta prenočišča iskala? — „C. Gl.“ bi žedanes rad naznanil kraj in čas občnega zbora, a kakor vsak vidi, v takem slučaju ni mogoče. Ako Bog da in dobri ljudje, zgodilo se bode v prihodnjem listu.

Tukajšnje c. kr. zgornje realke učenci napravili so z gnotno pomočjo nekega dobrotnika med sabo „glasbeno bando“. O učenja prostih urah se vadijo na svojih instrumentih, godalih in pihalih, in s tem gotovo bolje čas porabijo, nego s pohajkovanjem in drugimi še slabšimi rečmi. Za sklep šolskega leta 15. jul. pa so se realci, pevci in godci, priučili A. Foerster-jeve maše s. Caeciliae, za godala upravljeno, ter vsih drugih mašnih spevov dotičnega praznika „Divisio Apostolorum“ pa tudi latinskega „Te Deum“. Kaj radi pripoznamo, da so učenci

pod vodstvom svojega pevskega učitelja g. A. Foerster-ja svojo nalogo vseskozi častno rešili. Sv. mašo je služil v cerkvi sv. Florijana mil. g. prelät in kn. šk. komisar za srednje šole dr. Andrej Čebašek z asistenco. Upamo, da bodo mladi pevci in godci tudi v prihodnje svoje moči porabili v čast Božjo in prospeh cerkvene glasbe.

Razne reči.

— Č. g. vodja stolniškega zbora v Monaster-u, Friderik Schmidt je v pripoznanje velikih zaslug, ki jih ima za cerkveno glasbo, od sv. očeta Leona XIII. imenovan papeževim častnim kamornikom. Z velikim veseljem pozdravljamo to odlikovanje, ki je od najvišje strani došlo vrhovnemu predsedniku nemškega Cecil. društva, ne samo zato, ker v njem vidimo pripoznanje osebnih zaslug Schmidt-ovih, ampak tudi zato, ker je vsemu Ceciljanstvu v čast.

— Cecil. društvo za šent-hipolitsko škofijo je imelo dne 31. jul. v Langenlois-u (Niže Avstrijsko) občni zbor. Od 28. do 31. jul. priredil se je ravnotam za duhovnike in cerkv. pevovodje cerkveno-glasben podučevalni kurz, pri katerem so podučevali čč. gg. monsg. A. Ditko, kurat M. Wandl, župnik J. Zelger in učitelj glasbe J. Pressl.

— „Obecná Jednota Cyrillská“ za Česko obsega koncem svojega 10letnega obstanda 95 župnijskih društev. Ti organizovani zbori imajo poleg sebe skoro trojno število drugih, strogo liturgično-pevajočih zborov, ki pa še ne čutijo moči v sebi, pokorno se ukloniti pravilom organizovanega društva. Tudi se mora skozi več kot 100 let pokvarjeni cerkveno glasbeni ukus popraviti, kar je pa Herkulovo delo.

— Amerikansko Cecil. društvo bode 19. in 20. avgusta t. l. zborovalo v New-York-u. Pevski del bode obsegal skladbe Ett-a, Witt-a, Singenberger-ja, Greith-a, Thielen-a, M. Hal-ler-ja, Viadane, Ahle-ja, Piel-a, Frdr. Schmidt-a, Vittorie, Corozana, Laummel-a in koral. Prvi dan bode angleška, drugi dan nemška pridiga.

— V Welschellen-u, neznatni kuraciji na Tirolskem, podučuje učitelj otroke najpred po številkah peti, g. kurat pa potem po notah in vsi šolarji pojo s poslednjim večernične psalme, znajo pa vsih 8 psalmovih tonov iz glave, enako tudi koral in Gloria, Credo, Tantum ergo in mnogo psalmov. Tako je prav! —

— Kraljevi konservatoriji za glasbo v Draždanih je prišel na bobenj. Dose-danji vodja dr. Pudor je bil prevelik idealist in zato malo sposoben, povzdigniti zavod do praktičnih rezultatov. Kupil ga je prof. Krantz, doslej učitelj na konservatoriji.

— Glasbenega tekmovanja v Genevi (Genf) ki se je vršilo dne 16. in 17. jul. t. l., se je udeležilo okoli 400 pevskih društev. Častni dar je bilo 2000 frankov, zlata sve-tinja, častna diploma za društvo zmagovitno in zlat chronometer za njegovega vodjo.

— Velikanska telefonična naprava, po imenu „teatrofon“, se je v Parizu občni po-rabi izročila. Teatrofon je v zvezi z najiminitnejšimi gledališči in koncertnimi dvoranami, in speljan v zasebne hiše, tako je mogoče cele predstave ali pa posamezne njih dele doma poslušati.

— Abbé Vogler-ju so v Darmstadt-u spominek postavili in ga dne 15. julija slo-vesno razkrili.

— V Monakovem ustanovil se je „kvartet za madrigale“. Društvo ima namen, večinoma le skladbe iz 16. stoletja izvrševati, kar se že zdaj z velikim vspehom godi.

— V Zürich-u naložili so davek na glasovire, ki bode po proračunu l. 1890. znašal 30.000 frankov. Morda bi se dal ta davek tudi drugod vpeljati, n. pr. v Ljubljani, kjer je veliko glasovirov in je to za stanovce nekaterih krajev velika muka. Tolče se po tastah seveda pri odprtih oknih od ranega jutra do pozne noči zgoraj in spodaj, na desno in na levo, v vsih mogočih tonovskih načinih, da bi človek kmalu ušesa zgubil.

— Lipski „Musikalisches Wochenblatt“ (št. 24) je prinesel naslednjo notico, katero so tudi drugi časniki ponatisnili: „Angleški kardinal Manning namerava v cerkvah svoje škofije vse orchestre, zборе in soliste, skratka vso plačano glasbo odpraviti. Cerkevne pesmi naj bodo le občine same pele“. — Prej ko ne se ima ta novica tako-le gla-siti: da se ima moderna, proticerkvena glasba odpraviti ter v prihodnje pri slovesnih ma-shah le liturgični pevski zbor, pri ljudskih pobožnostih pa le občno narodno petje glasiti.

— „Zgodnje Dañice“ 31. št. sporoča po Salz K. B. iz Rima: „Ponedeljek 21. jul. zvečer sprejeli so sv. Oče v avdienci učence vatikanskega seminarja, katero je pod vodstvom kapiteljna sv. Petra. Učenci so pokazali, kaj so se naučili v liturgičnem petji. Lepa Palestrinova skladba „O bone Jesu“, „Gloria“ in „Credo“ iz maše „Iste Confessor“ istega skladatelja in pa „Graduale“ in „Introitus“ v strogo gregorijanskem petji, vse to se je vrlo obneslo. Sv. Oče so pohvalili učence in njihovega učitelja P. de Santi-ja iz Jezusove

družbe, in pripomnili so, kako lepa je starokatoliška cerkvena glasba. Vatikansko semenišče je prvo, ki je vredilo krasno, vzvišeno, v resnici petje po predpisu obredne kongregacije. — (To je baje sad „gregorijanske šole“ v Animi in „Germanikov“ kateri že dalje časa enako petje gojé. Vr.)

— Odlomek pisma papeževega v Britiški zbirki, ki ga je priobčil P. Ewald v „Neues Archiv der Gesellschaft f. ä. d. Geschichtskunde. V. zv. 389. str.“: Papež Leon IV. (846—854) opatu Honoratu. „Jako neverjetna stvar je nam prišla do ušes, katera, ako je resnična, naši veljavi več škodovati nego jo poveljati, jo bolj zatemniti nego razsvetliti more. To je namreč, da je tebi sladko gregorijansko petje, kakor tudi način ga brati in prepevati, ki ga je Gregor v cerkvi zapovedal in izročil, tolikanj zopern, da se glede tega edini Ti popolnem razločuješ ne le od te najbližje stolice, ampak tudi od vse zapadne cerkve in morda od vsih onih, kateri v latinskem jeziku večnemu kralju hvalo dajejo in lepo glaseče se pesmi prepevajo. Vse cerkve so s toliko gorečnostjo in ljubeznijo zgoraj imenovano sporočilo Gregorijevo vzprejele in ko so se je vseskozi poprijele, priljubila se jim je toliko, da od nas čedalje več zahtevajo, meneč, da je pri nas še več njegovih pesmi ostalo. V resnici sveti papež Gregorij je bil tolik častilec božji, imeniten govornik in moder pastir, zložil je toliko v blagor človeštva, ustvaril s tolikim trudom umetno že imenovano petje, katero v cerkvi in povsod prepevamo v spodbudo ljudi, da ni le duhovnikov, temveč tudi neomikane in trdosrčne duhove z glasom umetne modulacije v cerkev privabil“. — Potem pa papež opatu Honoratu pod kaznijo izobčenja zapové, da vpelje gregorijansko petje. Papež Leon IV. v tem pismu govori samo o petji in tradiciji sv. Gregorija; spremembe po poznejših papežih niti ne omenja.

— Kakor učitelj-cecilijanec „Kirchenchor-n“ iz Oggerskega sporoča, se ondi za zboljanje cerkv. glasbe nič ne stori, in če kdo kaj hoče storiti, nasprotujejo mu, svetni muziki, a tudi duhovniki, kateri bi vsi radi ostali pri „starih navadah“. Za koral t. j. kar pravo za pravo beseda pomeni, se nihče ne briga; „najpotrebnejšega“ — sevda zopet „starih navad“ — učé se bodoči mašniki v semenišči od kakega tovariša, ki se memogrede tudi z glasbo bavi. Za popolnoma gotovo pripoveduje dopisnik, da v celi škofiji (kjer je on), niti eden mašnik koralnih not ne pozna. Kako da se koral pri altarji poje, še omenjati noče. Ob navadnih dneh pojejo v stolnici 1—4 možki z orglami ali pa mešani zbor maše prejšnjega vodje. — Gloria 8—10 taktov, skrajšani Credo, brez introita in graduala — vse, kolikor mogoče kratko. Dopisnik je bil jel brezplačno podučevati več dečkov; čez leto in dan jih je vzel saboj na kor, ter je o počitnicah lahko Greiss-ovo mašo z njimi dobro pel. Od vis. čast. stolnega kapitula za ta trud sicer ni nikakoršne pohvale ali spodbujenja pričakoval; toda to, kar se je zgodilo, bi se mu tudi še sanjalo ne bilo. Eden gg. kanonikov mu je namreč ukazal, da naj z dečki le doma prepeva, češ, da taki nezreli glasovi niso za konventualno mašo. Ondi je namreč ženska, katera ima dober sopran in tudi raznovrstne „sole“ v cerkvi poje, in po tej ženski so merili deške glasove! Se vé, da je vrlému učitelju vse veselje zginilo, v petji že dalje podučevati.

— Z navadno krasoto kakor lani se je tudi letos v Solnogradu stolniška procesija v praznik presv. rešnjega Telesa razvijala. Po besedah sv. Tomaža Akv.: „Lauda Sion Salvatorem in hymnis et canticis“ razlegalo se je po vsem sprevodu petje za petjem. Vsak zavod, vsaka šola je imela svojo pesem s spremljevanjem instrumentov, in pesem za pesmijo je donela, kakor so se oddelki šolske mladine vrstili. Vsi zavodi so sklepa pričakovali v cerkvi. In ko mil. g. knez in nadškof z najsvetejšim v stolnico dospé, zapojó vsi, kakih 3000 grl, h kratu mogočno „Kommt herab ihr Himmelsfürsten“ in potem „Tantum ergo“ in „Genitori“; vrla vojaška in stolniška godba pa ste petje spremljevali. Da je bil vtis na pobožne in radovedne velikansk, radi verjamemo.

 Današnji list obsega 16 strani in dve prilogi; torej velja za avgust in september. Prihodnja številka izide začetkom meseca oktobra. Vred.

Pridana je listu 8. in 9. številki priloga.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.